

Bijlage 2 bij raadsvoorstel beschut werk, maatschappelijke kosten en batenanalyse beschut werk

1. Inleiding

Zoals vaker bij publieke taken, komen de kosten en baten niet bij dezelfde betrokkenen terecht. De kosten komen grotendeels voor rekening van de overheid, terwijl de baten vooral terecht komen bij de inwoner met beschut werk en/ of de maatschappij als geheel. Dat wil niet zeggen dat preventief investeren niet kan leiden tot besparingen op andere domeinen. Het is niet met 100% zekerheid te zeggen wat de precieze baten van beschut werk zullen zijn in het brede sociaal domein. We maken daarom een inschatting aan de hand van verschillende gegevens.

2. Kosten beschut werk

Zowel in het raadsvoorstel als in bijlage 1 worden de kosten van beschut werk weergegeven. Een beschutte werkplek kost gemiddeld per fte € 21.500 aan salaris bij een dienstbetrekking van 31 uur per week. Daarnaast komen nog begeleidingskosten van gemiddeld €5.000, - per jaar en eventueel een werkplekaanpassing. Een deel van de kosten worden opgevangen door loonwaarde bij een werkgever (gemiddeld 30%). Daarnaast is een dienstbetrekking structureel van aard. De kans is klein dat een persoon met beschut werk uitstroomt naar regulier werk. Verder vindt alleen uitstroom plaats als er sprake is van verhuizing of overlijden.

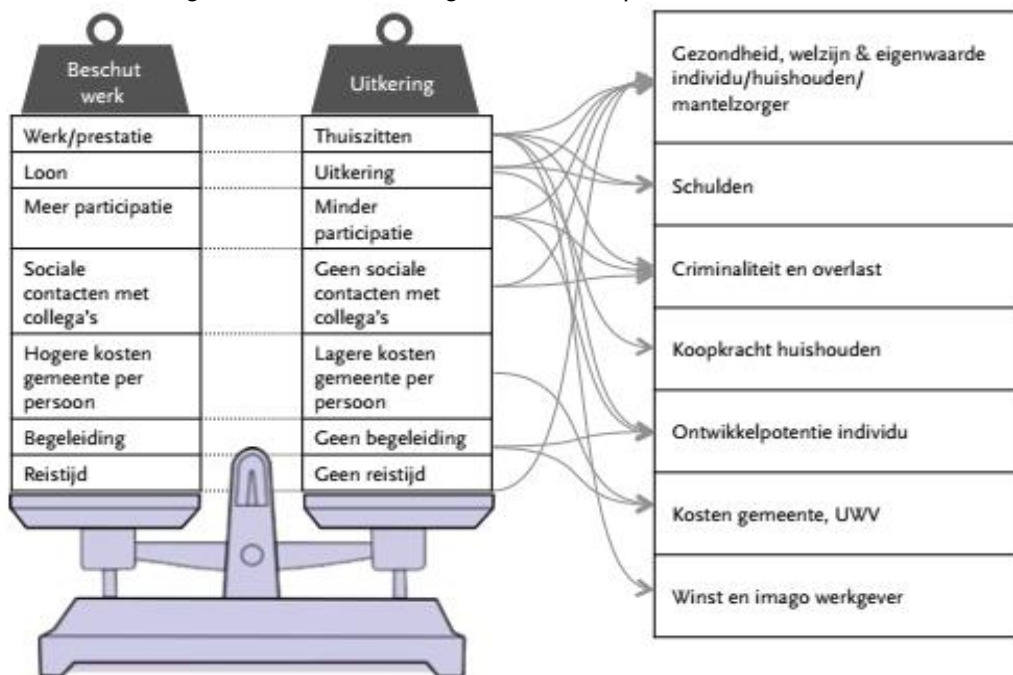
2.1 Loonwaarde

De loonwaarde is het bedrag dat een werkgever betaalt voor de werkzaamheden. Het overige betaalt de gemeente om het volledige salaris (minimumloon) over te maken. De loonwaarde van de beschut werkers ligt landelijk op dit moment tussen de 20% en 50%, met een enkele uitschieter naar boven. De gemiddelde loonwaarde zit tussen de 30% en 40%. Dan hebben we het over een bedrag van gemiddeld €7.000,-. WerkSaam rekent met een toegevoegde waarde / opbrengst van € 3.000 per beschut werker. Die toegevoegde waarde zou op basis van ervaringscijfers nog een keer opnieuw berekend kunnen worden.

3. Baten beschut werk

Maar wat levert beschut werk nu op? Hieronder wordt een inschatting gegeven van de maatschappelijke baten. Waar mogelijk zullen we deze kwantificeren.

Figuur 1. Beschut werk ten opzichte van een uitkeringssituatie. De pijlen laten de gevolgen zien voor de domeinen in het geval van een uitkeringssituatie ten opzichte van een beschut werk situatie.

3.1 Beschut werk ten opzichte van een uitkeringssituatie

Zoals ook in figuur 1 te zien is, is het algemene beeld dat:

- Beschut werk de gezondheid, eigenwaarde en kwaliteit van leven verbetert;
- De kans op schulden verkleint;
- Beschut werk leidt tot een daling van criminaliteit en overlast;
- Beschut werk bijdraagt aan de koopkracht van het huishouden;
- De ontwikkelpotentie van een individu vergroot wordt doordat je ontwikkelt op werk waarbij ook kansen ontstaan op doorgroeimogelijkheden;
- Er kosten zijn verbonden aan beschut werk voor de gemeente en het UWV;
- De werkgever zelf ook kan profiteren van beschut werkers.

Maar zijn deze positieve effecten en besparingen ook te kwantificeren? Kunnen we een bedrag noemen dat de investering onder aan de streep weergeeft? Het kennispartnerschap voor sociale werkgelegenheid heeft dit met een maatschappelijke kosten – baten analyse geprobeerd¹. Een samenvatting van hun onderzoek wordt hier weergegeven en waar mogelijk lokaal aangevuld.

3.2 Besparing op bijstandsuitkeringen

De effecten van de financiële baten is het duidelijkst in vergelijking met een uitkering. Een uitkering bedraagt ongeveer €14.500 per jaar. Indien de beschutwerker een uitkering zou ontvangen is beschut werk een besparing. Dit is echter niet altijd het geval. Soms ontvangt de geïndiceerde een uitkering van het UWV (Wajong). Of ze zijn te jong om een uitkering te ontvangen. Wellicht dat ze later in aanmerking komen voor een uitkering.

3.3 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Betaald werk heeft een positief effect op de mentale en fysieke gezondheid. Onderzoek toont aan dat betaald werk voor uitkeringsgerechtigden met psychische problematiek leidt tot onder andere lagere medische zorgkosten. We kunnen een inschatting maken op de besparing van de Wmo. Hiervoor vergelijken we een dagbestedingsplek met een beschut werkplek. Een arbeidsmatige dagbestedingsplek kost in Westfriesland €34,76 per dagdeel². We berekenen dan dat 1 fte 31 uur is, en dat telt voor 8 dagdelen. Als we dit omrekenen naar een fte op jaarbasis, dan komen we uit op een bedrag uit van €14.460 euro per jaar. Daar komen dan nog de uitkeringskosten bovenop. Beschut werk lijkt dan ook op de Wmo een besparing op te leveren.

3.4 Schuldenproblematiek

De doelgroep voor beschut werk is door het lage inkomen en door de aanwezigheid van relatief veel mensen met slechte financiële vaardigheden gevoeliger voor het maken van schulden. Inwoners met schulden ontvangen vooral hulp uit hun sociale netwerk of van niet-financiële hulpverleners. Beschut werk verkleint de kans op schulden door versterking van dit netwerk en verhogen van de kans op preventie. Werk is belangrijk om een verslechtering van de financiële situatie te voorkomen. Maar schulden leiden ook tot kosten voor de maatschappij. Dit varieert van kosten voor begeleiding (maatschappelijk werk), via kosten bij schuldeisers tot kosten voor afsluiten van gas en licht en huisuitzettingen. Per persoon met schulden zijn de gemiddelde kosten door schulden €1.161 blijkt op basis van onderzoek van Hogeschool Utrecht en Regioplan. Hierin zijn de kosten voor psychosociale ondersteuning niet meegenomen.

3.5 Daling van overlast en criminaliteit

Jongeren met een licht verstandelijke beperking blijken meer overlast gevend gedrag te vertonen en extra kwetsbaar voor het ontwikkelen van crimineel gedrag. Zij worden met meer risicofactoren geconfronteerd en beschikken over minder beschermende factoren dan andere jongeren. De daginvulling en structuur van het hebben van beschut werk leidt tot een daling van overlast en criminaliteit en de bijbehorende kosten voor politie, justitie en gedupeerden. De kans op herhaling van overlast of een misdrijf (recidive) vermindert door het hebben van werk met bijna 50%. Uit een combinatie van diverse gegevens volgt dat de gemiddelde daling van de kosten van overlast en criminaliteit per persoon € 1.580 per jaar bedraagt.

¹ EINDRAPPORTAGE | CEDRIS & SBCM Maatschappelijke kosten-baten analyse beschut werk. Juli 2017 (https://cedris.nl/app/uploads/170831_Cedris_SBCM_MKBA_Beschut_werk_2017_def.pdf)

² Dit bedrag is ontleend aan de inkoopgegevens van 2019. Vanaf 1 januari 2020 wordt er met arrangementen gewerkt en kan de aanbieder zelf het pakket bepalen. De arrangementsprijzen zijn echter wel vastgesteld op basis van de prijzen van 2019, en kunnen daarom wel gebruikt worden ter vergelijking.

4. Concrete voorbeelden maatschappelijke lasten en baten

4.1 Uitleg voorbeelden

Per persoon zullen de baten fors verschillen; dit is afhankelijk van de problematiek. Er zijn voorbeelden te geven op basis van fictieve personen. De cijfers zijn niet gemiddelden maar specifiek voor de persoon in kwestie. Dit zijn voorbeelden van inwoners met een indicatie beschut werk. Deze voorbeelden geven de situatie weer met betrekking tot het creëren van additionele plekken. Dit is heel anders dan bij de taakstelling waar de bijdrage van het Rijk voor een groot deel kostendekkend is.

4.2 Voorbeeld 1: Jongere zonder uitkering

In het eerste voorbeeld zien we jongere die niet in aanmerking komt voor een uitkering. De kosten zullen in dit geval altijd hoger uitvallen voor de gemeente.

Figuur 2. Kosten en batenanalyse fictief voorbeeld 1.

Kosten		Baten/besparingen	
Loonkostensubsidie (bij 30% LW)	€ 15.100	Meer eigenwaarde	+
Begeleidingskosten	€ 9.000	Geen uitkering (nugger)	-
Uitvoeringskosten	€ 1.500	Extra productiewaarde	€ 5.200
		Betere gezondheid	€ 780
		Besparing maatschappelijk werk	€ 550
		Betere kwaliteit van leven	€ 2.900
		Ontwikkelmogelijkheid	Op termijn
		Besparing kosten schulden	€ 550
		Besparing overlast /criminaliteit	€ 4.900
Subtotaal	€ 25.600		€ 14.880
Netto maatschappelijk effect (p.j.)		- €10.720 + ontwikkelpotentie + eigenwaarde	

De Uitvoeringskosten voor beschut werk zijn ongeveer € 1.500 en bestaan onder andere uit de kosten voor een loonwaardemeting, monitoring en de subsidierelatie tussen gemeente en werkgever.

4.3 Voorbeeld 2. Jongere mét uitkering

Het wordt een ander verhaald als we een vergelijking maken met een besparing op een uitkering.

Figuur 3. Kosten en batenanalyse fictief voorbeeld 2.

Kosten		Baten/besparingen	
Loonkostensubsidie (bij 50% LW)	€ 10.200	Meer eigenwaarde	+
Begeleidingskosten	€ 8.100	Besparing bijstand	€ 12.500
		Minder uitvoeringskosten	€ 750
		Extra productiewaarde	€ 7.500
		Betere gezondheid	€ 780
		Betere kwaliteit van leven	€ 900
		Ontwikkelmogelijkheid	Mogelijk
Subtotaal	€ 18.300		€ 22.430
Netto maatschappelijk effect (p.j.)		+ €4.130 + eigenwaarde + mogelijk verdere ontwikkeling	

In dit voorbeeld zien we een duidelijke besparing voor de overheid (naast de andere baten op het maatschappelijk gebied natuurlijk).